

ÔN TẬP HỆ THỐNG KIẾN THỨC 11 (PHẦN HỮU CƠ)

Dạng 1: Đốt cháy m_A gam chất hữu cơ A thu được m_{CO_2} và m_{H_2O} .

a/. Xác định khối lượng các nguyên tố có trong m_A gam chất hữu cơ A.

b/. Xác định % khối lượng các nguyên tố có trong m_A gam chất hữu cơ A.

Giải:

a/.	$m_C = \frac{12}{44} \cdot m_{CO_2} = 12 \cdot n_{CO_2} (g)$	$m_H = \frac{12}{44} \cdot m_{H_2O} = 12 \cdot n_{H_2O} (g)$
	$m_O = m_A - (m_C + m_H)$	
b/.	$C\%(C) = \frac{m_C}{m_A} \cdot 100\%$	$C\%(H) = \frac{m_H}{m_A} \cdot 100\%$
	$\%O = 100\% - (\%C + \%H)$	

Chú ý: Trong trường hợp đề bài toán cho thể tích khí CO_2 (ở đktc) thì

$$n_{CO_2} = \frac{V_{CO_2}(l)}{22,4} \Rightarrow m_C = 12 \cdot n_{CO_2} (g)$$

Dạng 2: Đốt cháy m_A gam chất hữu cơ A thu được m_{CO_2} , m_{H_2O} và.

a/. Xác định khối lượng các nguyên tố có trong m_A gam chất hữu cơ A.

b/. Xác định % khối lượng các nguyên tố có trong m_A gam chất hữu cơ A.

Giải:

a/.	$m_C = \frac{12}{44} \cdot m_{CO_2} = 12 \cdot n_{CO_2} (g)$	$m_H = \frac{12}{44} \cdot m_{H_2O} = 12 \cdot n_{H_2O} (g)$
	$m_N = \frac{14}{46} \cdot m_{NO_2} = 14 \cdot n_{NO_2} (g)$	$m_O = m_A - (m_C + m_H + m_N)$
b/.	$C\%(C) = \frac{m_C}{m_A} \cdot 100\%$	$C\%(H) = \frac{m_H}{m_A} \cdot 100\%$
	$C\%(N) = \frac{m_N}{m_A} \cdot 100\%$	$\%O = 100\% - (\%C + \%H + \%N)$

Dạng 3: Đốt cháy m_A gam chất hữu cơ A thu được m_{CO_2} , m_{H_2O} và $m_{Na_2CO_3}$.

a/. Xác định khối lượng các nguyên tố có trong m_A gam chất hữu cơ A.

b/. Xác định % khối lượng các nguyên tố có trong m_A gam chất hữu cơ A.

Giải:

a/.	$m_C = \frac{12}{44} \cdot m_{CO_2} + \frac{12}{106} \cdot m_{Na_2CO_3}$ $= 12 \cdot n_{CO_2} + 12 \cdot n_{Na_2CO_3} (g)$	$m_H = \frac{12}{44} \cdot m_{H_2O} = 12 \cdot n_{H_2O} (g)$
	$m_{Na} = \frac{46}{106} \cdot m_{Na_2CO_3} = 46 \cdot n_{Na_2CO_3} (g)$	$m_O = m_A - (m_C + m_H + m_{Na})$
b/.	$C\%(C) = \frac{m_C}{m_A} \cdot 100\%$	$C\%(H) = \frac{m_H}{m_A} \cdot 100\%$
	$C\%(Na) = \frac{m_{Na}}{m_A} \cdot 100\%$	$\%O = 100\% - (\%C + \%H + \%Na)$

Dạng 4: Đốt cháy một khối lượng chất hữu cơ A cần V_{KK} (lít) không khí (đktc) thu được m_{CO_2} và m_{H_2O} . Biết rằng trong không khí oxi chiếm 20% thể tích, còn lại là nito.

a/. Xác định khối lượng chất hữu cơ đem đốt.

b/. Xác định khối lượng các nguyên tố có trong m_A gam chất hữu cơ A.

c/. Xác định % khối lượng các nguyên tố có trong m_A gam chất hữu cơ A.

Giải:

$$a/. V_{O_2_{pu}} = \frac{20}{100} \cdot V_{KK} \Rightarrow n_{O_2} = \frac{V_{O_2_{pu}}(l)}{22,4} \Rightarrow m_{O_2_{pu}} = 32 \cdot n_{O_2_{pu}}$$

Người soạn: **Sử Minh Trí**

theo định luật bảo toàn khối lượng ta có: $m_A + m_{O_2pu} = m_{CO_2} + m_{H_2O}$

$$\Rightarrow m_A = m_{CO_2} + m_{H_2O} - m_{O_2pu}$$

a/.	$m_C = \frac{12}{44} \cdot m_{CO_2} = 12 \cdot n_{CO_2} (g)$	$m_H = \frac{12}{44} \cdot m_{H_2O} = 12 \cdot n_{H_2O} (g)$
	$m_O = m_A - (m_C + m_H)$	
b/.	$C\%(C) = \frac{m_C}{m_A} \cdot 100\%$	$C\%(H) = \frac{m_H}{m_A} \cdot 100\%$
	$\%O = 100\% - (\%C + \%H)$	

Dạng 5: Xác định công thức phân tử:

1/. Công thức thứ nguyên:

Gọi công thức hữu cơ là $C_xH_yO_zN_t$

$$x : y : z : t = \frac{m_C}{12} = \frac{m_H}{1} = \frac{m_O}{16} = \frac{m_N}{14}$$

$$x : y : z : t = \frac{\%C}{12} = \frac{\%H}{1} = \frac{\%O}{16} = \frac{\%N}{14}$$

hoặc:

Vậy công thức thứ nguyên là $(C_xH_yO_zN_t)_n$

Nếu đề bài cho biết thêm thông tin về khối lượng phân tử mol thì ta có thể tìm được CTPT của chất đó.

Ví dụ: Hãy xác định CTPT của chất hữu cơ A có công thức thứ nguyên $(CH_2O)_n$. Biết tỷ khối hơi của A đối với H_2 là 30.

Giải: $d_{A/H_2} = \frac{M_A}{M_{H_2}} \Rightarrow M_A = d_{A/H_2} \cdot M_{H_2} = 2 \cdot 30 = 60 \Rightarrow (12 + 2 + 16) \cdot n = 60 \Rightarrow n = 2$

Vậy CTPT của A là $(CH_2O)_2$ hay $C_2H_4O_2$.

(Lưu ý: Nếu tỷ khối hơi của A so với không khí thì ta luôn có công thức $d_{A/KK} = \frac{M_A}{29} \Rightarrow M_A = d_{A/KK} \cdot 29$)

2/. Dựa vào thành phần các nguyên tố.

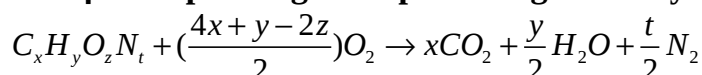
Gọi công thức chất hữu cơ là $C_xH_yO_zN_t$

$$\frac{12x}{m_C} = \frac{y}{m_H} = \frac{16z}{m_O} = \frac{14t}{m_N} = \frac{M_A}{100\%}$$

hay: $\frac{12x}{\%C} = \frac{y}{\%H} = \frac{16z}{\%O} = \frac{14t}{\%N} = \frac{M_A}{100\%}$

Lưu ý: Đối với cách này ta có thể suy thẳng ra CTPT luôn không cần thông qua công thức thực nghiệm.

3/. Dựa vào phương trình phản ứng đốt cháy.

$$\frac{1}{n_A} = \frac{\frac{4x + y - 2z}{4}}{n_{O_2pu}} = \frac{x}{n_{CO_2}} = \frac{\frac{y}{2}}{n_{H_2O}} = \frac{\frac{t}{2}}{n_{N_2}}$$

HIDROCARBON

ANKAN

Công thức chung là C_nH_{2n+2} ($n \geq 1$)

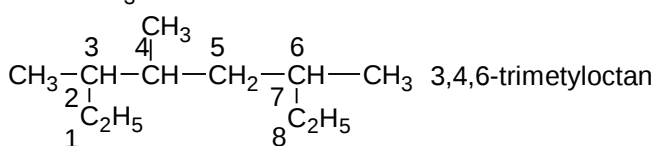
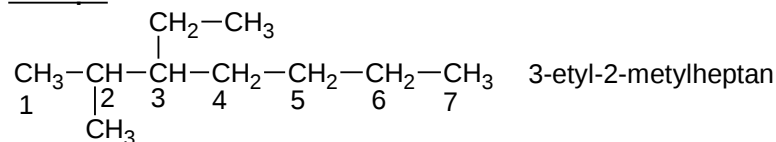
Tên gọi = Số chỉ vị trí nhánh + tên nhánh + tên mạch chính

	Tên ankan	Tên ankyl tương ứng
CH_4	Metan	Metyl
C_2H_6	Etan	Etyl
C_3H_8	Propan	Propyl
C_4H_{10}	Butan	Butyl
C_5H_{12}	Pentan	Pentyl
C_6H_{14}	Hexan	Hexyl
C_7H_{16}	Heptan	Heptyl

Người soạn: **Sử Minh Trí**

C_8H_{18}	Octan	Octyl
C_9H_{20}	Nonan	Nonyl
$C_{10}H_{22}$	Decan	Decyl

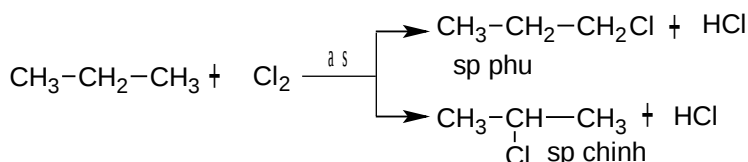
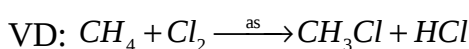
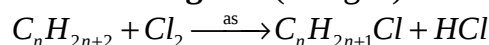
Ví dụ:

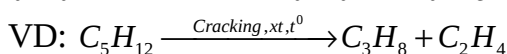
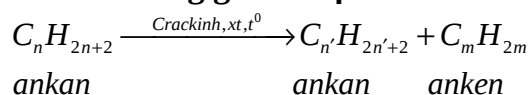
Lưu ý: Chọn mạch chính là mạch dài nhất. Đánh số sau cho tổng số vị trí nhánh là nhỏ nhất.

Tính chất hóa học:

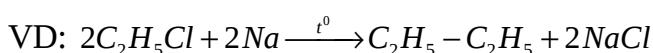
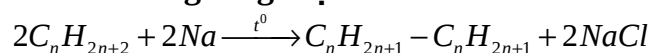
a/. Phản ứng thế (halogen):

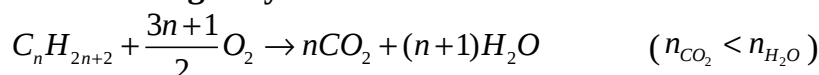
b/. Phản ứng giảm mạch

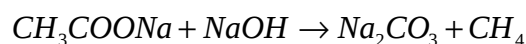
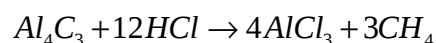
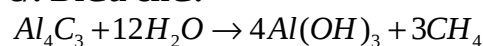
c/. Phản ứng tăng mạch.

d/. Phản ứng cháy:

e/. Điều chế:

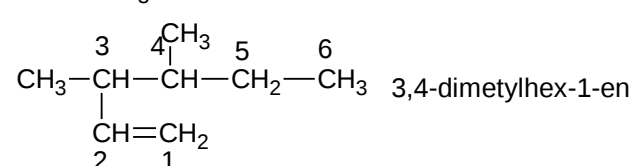
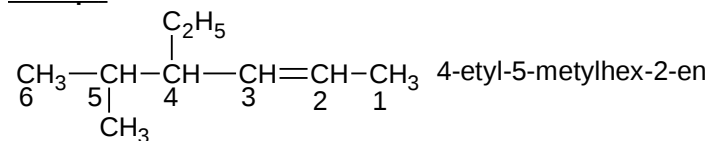

ANKEN (Etylen: $CH_2=CH_2$)

Công thức chung là C_nH_{2n} ($n \geq 2$)

Tên gọi = số chỉ vị trí nhánh + tên nhánh + tên gốc hidrocacbon + số chỉ vị trí nối đôi + en

Ví dụ:

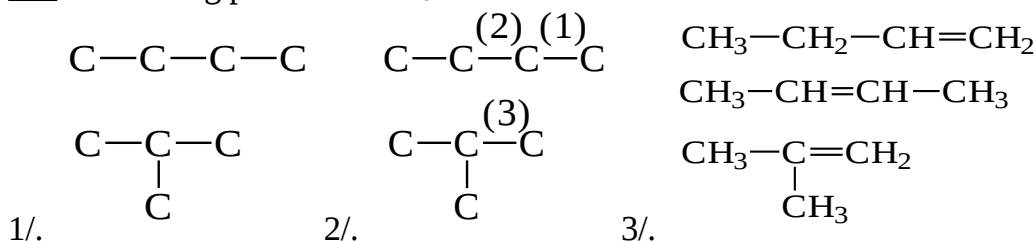
Người soạn: SỬ MINH TRÍ

Lưu ý: Chọn mạch chính là mạch dài nhất có chứa liên kết bội, đánh số sao cho tổng số chỉ vị trí nhánh là nhỏ nhất.

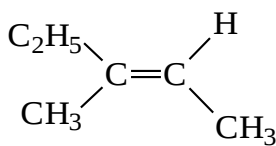
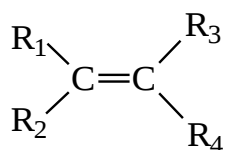
Cách viết đồng phân:

- Trước tiên viết mạch cacbon ra trước: thẳng và nhánh ((một nhánh, hay nhánh,...))
- Xác định vị trí đặt vị trí nối đôi.
- Điền đầy đủ hóa trị để đảm bảo hóa trị cho C.

VD: Viết đồng phân của C_4H_8 .

Đồng phân lập thể:

Ví Dụ:

Trans-hexen

Điều kiện: - Phải có liên kết bội.

- $R_1 \neq R_2$ và $R_3 \neq R_4$

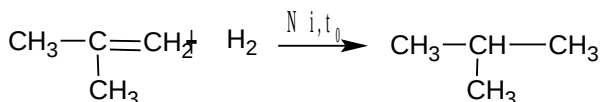
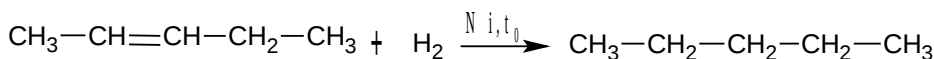
Đồng phân Cis (cùng phía với mạch chính); Trans (khác phía với mạch chính).

Tính chất hóa học:

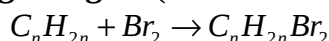
a/. Phản ứng cộng (cộng H_2 , cộng halogen, cộng HA)

- **Cộng H_2 :** $C_nH_{2n} + H_2 \xrightarrow{Ni, t^0} C_nH_{2n+2}$

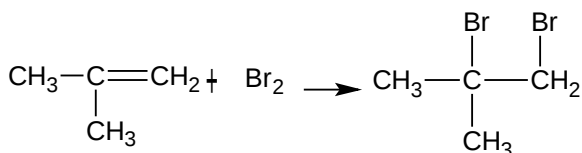
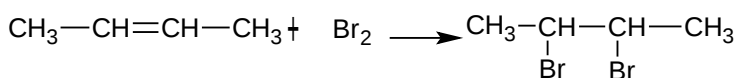
VD:

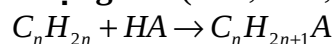
- **Cộng halogen:** (làm mất màu dung dịch nước brom)

VD:

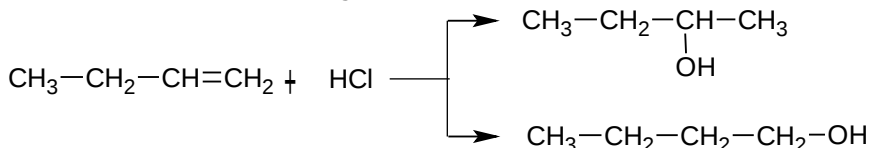
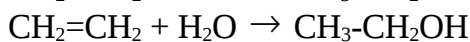

- **Cộng HA** (HCl, HBr, H_2O)

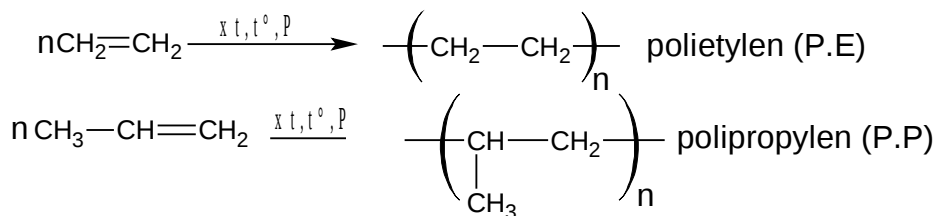
Quy tắc Maccopnhicop: HA (H^+ và A^- : Br, Cl, OH) thì H^+ sẽ ưu tiên cộng vào C bậc thấp có nhiều hidro và A^- sẽ được ưu tiên cộng vào C bậc cao có ít hidro.

VD:

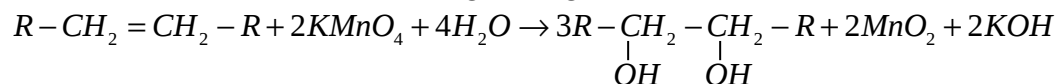
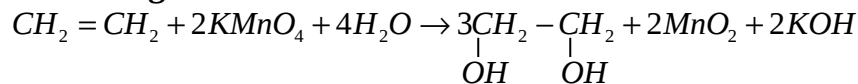
Người soạn: Sử Minh Trí

b/. Phản ứng trùng hợp:

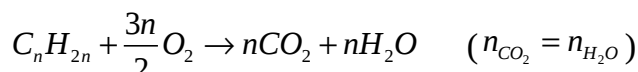

c/. Phản ứng oxi hóa:

c1/. Không hoàn toàn:

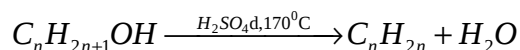

c2/. Hoàn toàn

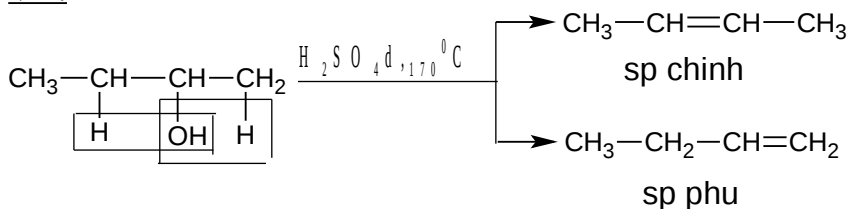
d/. Điều chế:

d1/. Khử nước của ancol đơn chức:

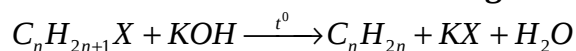

Quy tắc Zaixep: Khi tách HA ra khỏi halogen thì A⁻(OH, Br, Cl) sẽ được ưu tiên tách ra cùng với H của C bậc cao hơn.

VD:

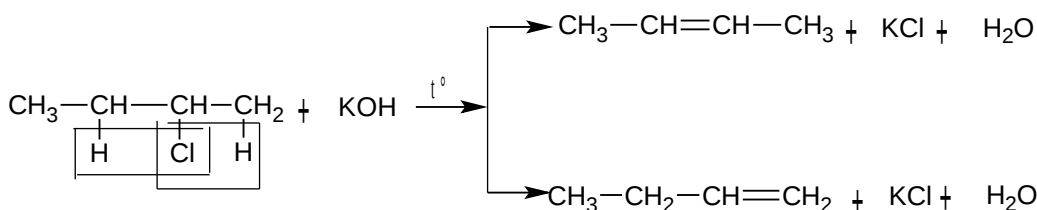

d2/. Khử HX của dẫn xuất halogen:

Lưu ý: Phản ứng này vẫn phải tuân theo quy tắc Zaixep.

VD:

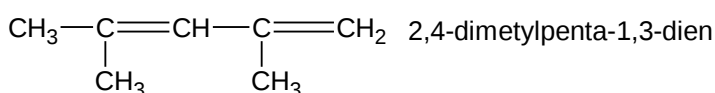
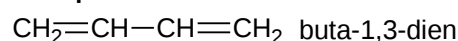

ANKADIEN

Công thức chung là C_nH_{2n} ($n \geq 3$)

Tên gọi = số chỉ vị trí nhánh + tên nhánh + tên gốc hidrocarbon + số chỉ vị trí nối đôi + tiếp đầu ngữ: di, tri, tetra, penta,...+en

Ví dụ :

Lưu ý: Chọn mạch chính là mạch dài nhất có chứa liên kết bội, đánh số sao cho tổng số chỉ vị trí nhánh là nhỏ nhất.

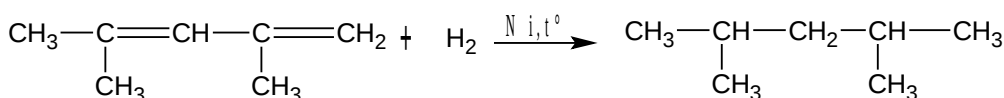
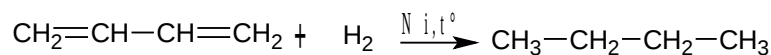
Tính chất hóa học:

a/. Phản ứng cộng

Người soạn: SỬ Minh Trí

a1/. Cộng hidro: $C_nH_{2n} + H_2 \xrightarrow{Ni, t^0} C_nH_{2n+2}$

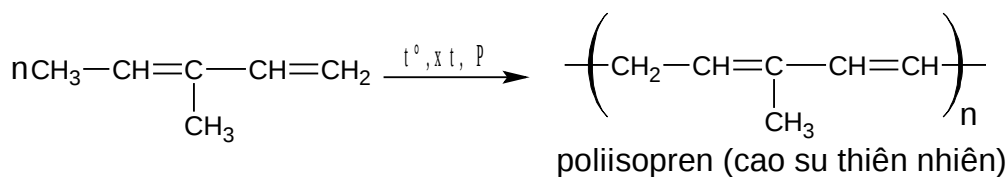
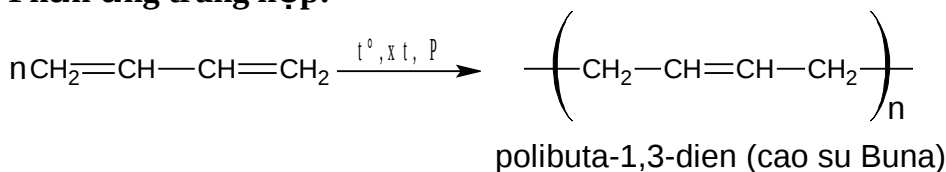
VD:

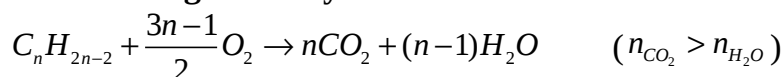
a 2/. Cộng halogen: mất màu dung dịch brom

a3/. Cộng HX.

b/. Phản ứng trùng hợp:

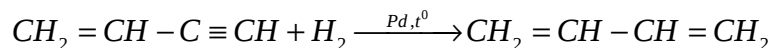
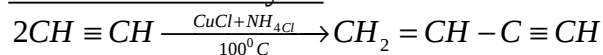
c/. Phản ứng đốt cháy:

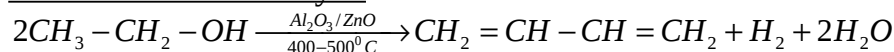
d/. Điều chế:

d1/. Buta-1,3-dien

*Điều chế từ axetylen :

*Điều chế từ ancol etylic

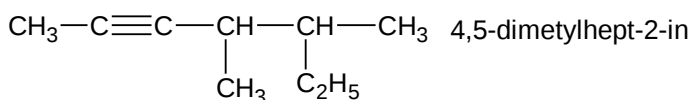
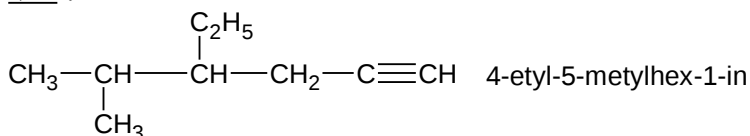

ANKIN (Axetylen : $CH \equiv CH$)

Công thức chung là C_nH_{2n-2} ($n \geq 2$)

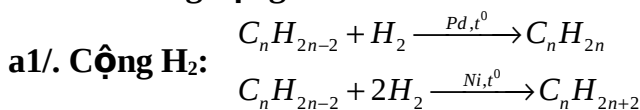
Tên gọi = số chỉ vị trí nhánh + tên nhánh + tên gốc hidrocacbon + số chỉ vị trí nối ba + in

VD :

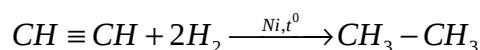
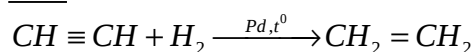

Tính chất hóa học:

a/. Phản ứng cộng:

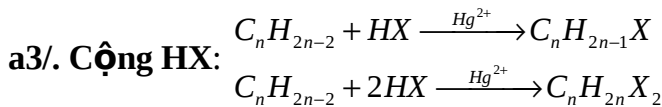
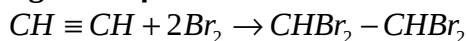
VD:

a2/. Cộng halogen: $C_nH_{2n-2} + 2Br_2 \rightarrow C_nH_{2n-2}Br_4 \rightarrow$ làm mất màu dung dịch brom.

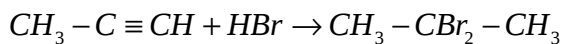
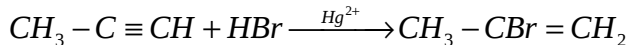
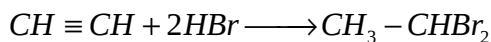
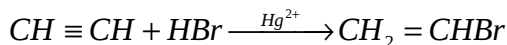
VD:

Người soạn: Sử Minh Trí

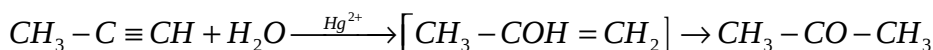
Lưu ý: Khi cộng HX thì phải tuân theo quy tắc Maccopnhicop

VD:

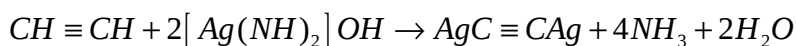
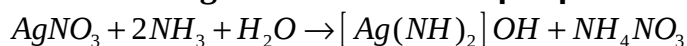

a3/. Cộng H₂O (giống như cộng HX như sản phẩm tạo thành không bền nên sẽ bị phân hủy thành chất mới.)

VD:

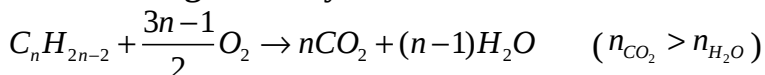

a4/. Phản ứng thế với ion kim loại bạc:

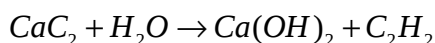
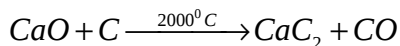
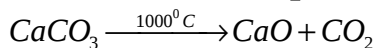
Lưu ý: Phản ứng chỉ xảy ra đối với Ank-1-in hay xảy ra đối với những ankin có liên kết ba đầu mạch.

b/. Phản ứng đốt cháy:

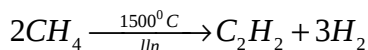

c/. Điều chế :

*Điều chế từ CaCO₃, C, nước hoặc HCl

*Điều chế từ metan :

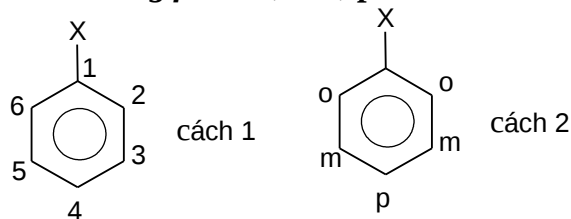

BENZEN VÀ ANKYL BENZEN

Công thức chung là C_nH_{2n-6} ($n \geq 6$)

Cách 1: **Tên gọi = số chỉ vị trí nhánh tên nhánh + tên nhánh + benzen**

Cách 2: **Tên gọi = o- ; m- ; p- + tên nhánh + benzen**

Tính chất hóa học

Quy tắc thế:

X: -OH, -OCH₃, -NH₂, -CH₃ ưu tiên thế ở vị trí o-, p-

X: -COOH, -NO₂, -SO₃H ưu tiên thế ở vị trí m-

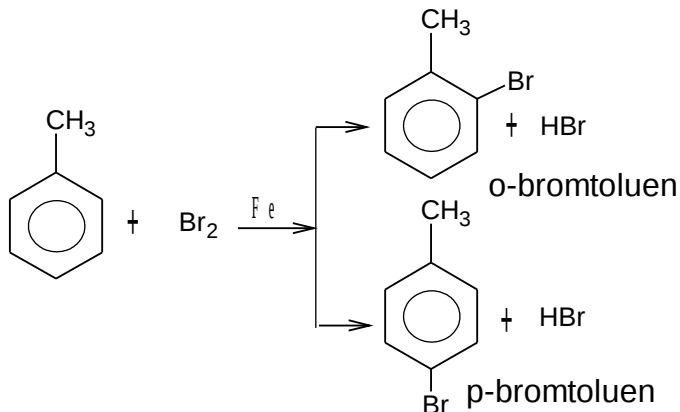
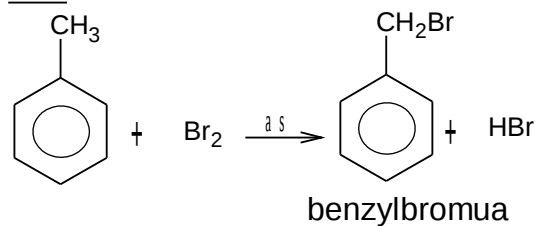
a/. Phản ứng thế

a1/. Phản ứng halogen hóa (brom khan)

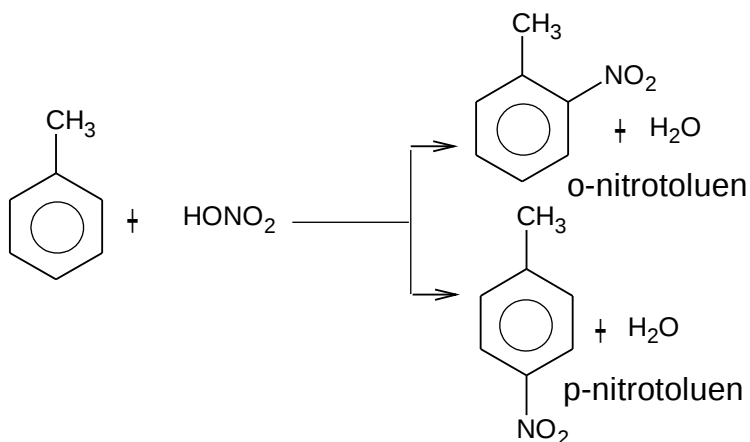
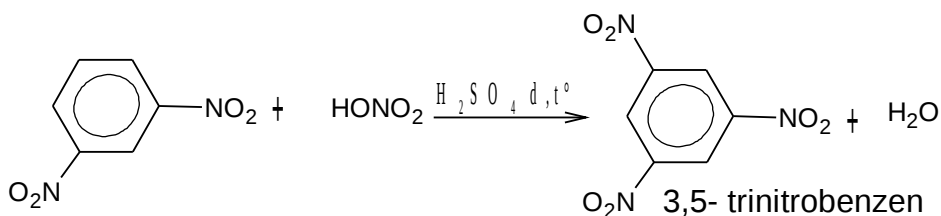
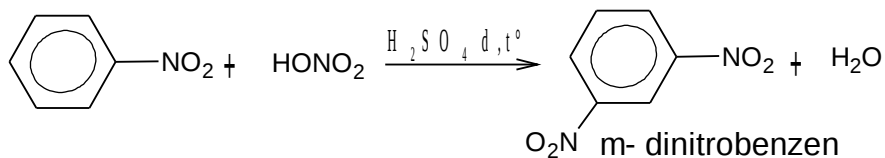
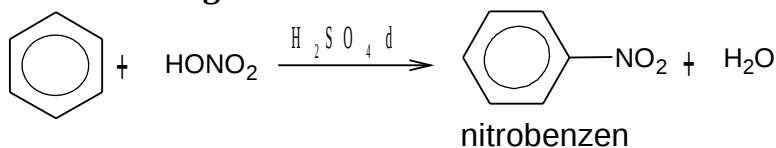
Người soạn: Sử Minh Trí

khi có xúc tác **ánh sáng** thì phản ứng **thế vào nhánh**. Khi xúc tác là **bột sắt** thì phản ứng **thế vào vòng**.

VD:

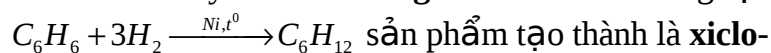

a2/. Phản ứng nitro hóa

b/. Phản ứng cộng

Benzen và ankylbenzen **không làm mất màu** dung dịch brom.

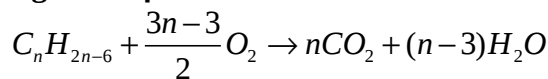

c/. Phản ứng oxi hóa

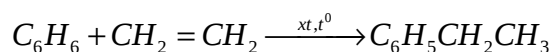
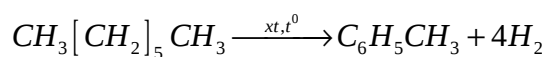
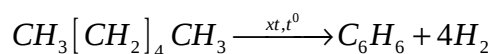
- Benzen không làm mất màu dung dịch $KmnO_4$
- Ankylbenzen làm mất màu dung dịch $KmnO_4$ ở nhiệt độ cao (đun nóng)

Người soạn: Sử Minh Trí

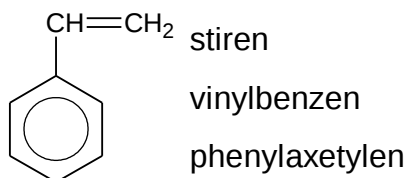

d/. Điều chế

STIREN

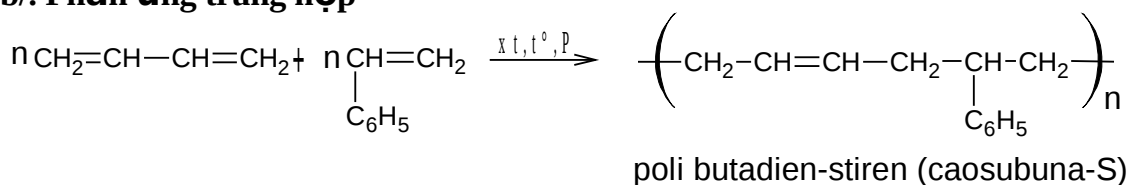
Công thức phân tử là C_8H_8

Tính chất hóa học

a/. Phản ứng cộng (phản ứng cộng giống như đối với anken do phản ứng tập trung chủ yếu ở mạch nhánh).

b/. Phản ứng trùng hợp

c/. Phản ứng oxi hóa

Stiren làm mất màu dung dịch $KmnO_4$ ở nhiệt độ thường.

DẪN XUẤT HALOGEN

***Tên thông thường:**

Một số dẫn xuất halogen thường gặp: clorofom ($CHCl_3$); bromofom ($CHBr_3$); iodoform (CHI_3)

***Tên gốc chức:**

Tên gọi = tên gốc hidrocarbon + halogenua

VD:

$CH_2=CH-Cl$: vinylclorua

$CH_2=CH-CH_2Br$: anlylbromua

CH_2Cl_2 : metylenclorua

$C_6H_5CH_2I$: benzyliodua

$CH_3\underset{\substack{| \\ CH_3}}{CH}CH_2Cl$: isobutylclorua

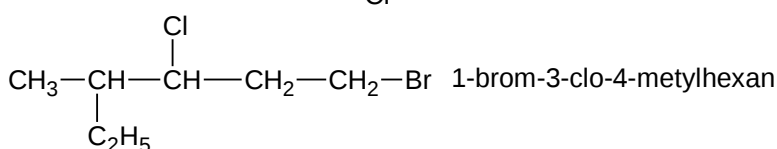
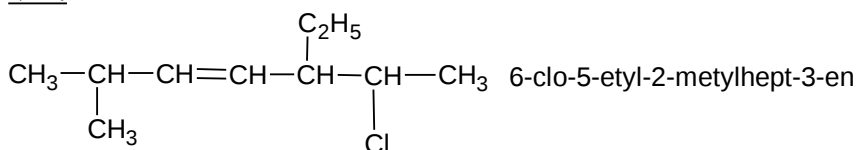
***Tên thay thế:**

Tên gọi = số chỉ vị trí nhánh + tên nhánh + tên mạch chính

Lưu ý: Ở đây halogen được xem như một nhánh.

Đánh số ưu tiên cho liên kết bội, đánh số sao cho tổng số chỉ vị trí là nhỏ nhất.

VD:

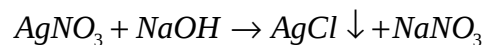
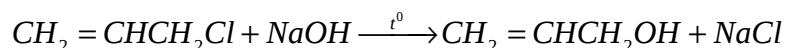
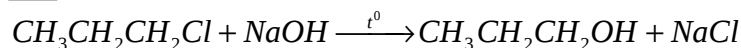
Tính chất hóa học

Người soạn: Sử Minh Trí

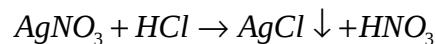
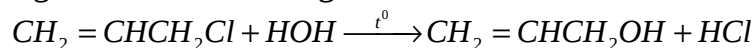
a/. Phản ứng thế nguyên tử halogen bằng nhóm OH (Phản ứng dùng để nhận biết các loại dẫn xuất halogen: no, không no, thơm)

- Dẫn xuất halogen no, không no: Đun sôi với NaOH (KOH) gạn bỏ nước, axit hóa bằng HNO₃ nhỏ vào giọt AgNO₃ thì thấy có kết tủa vàng.

VD:

- Dẫn xuất halogen không no: Đun sôi với nước, gạn bỏ nước, axit hóa bằng HNO₃, nhỏ vài giọt AgNO₃ có kết tủa vàng.

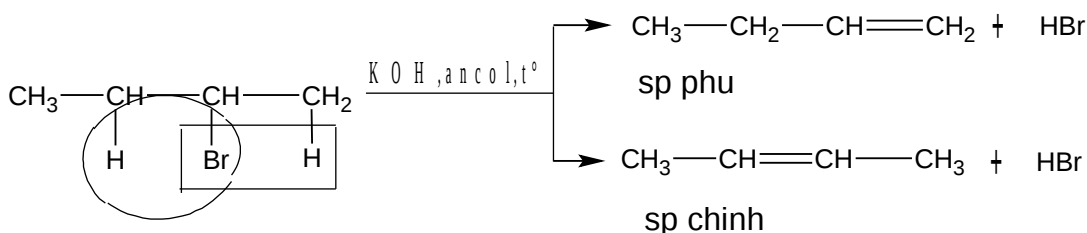
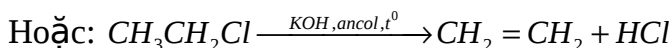
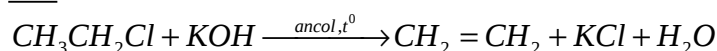

- Dẫn xuất halogen thơm khó tham gia phản ứng ở nhiệt độ thường, chỉ xảy ra ở nhiệt độ cao.

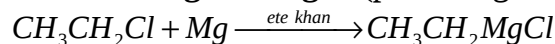
b/. Phản ứng tách HX

Quy tắc Zaiexep: Khi tách HX (HA) thì X (A) sẽ ưu tiên tách ra cùng với H của nguyên tử cacbon bậc thấp nhiều hidro.

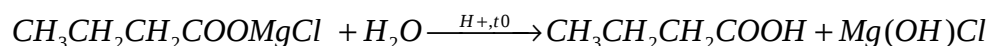
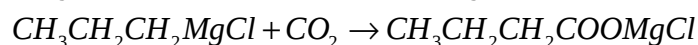
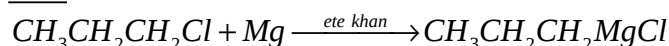
VD:

c/. Phản ứng cơ magie: (phản ứng dùng để điều chế axit hoặc ancol)

VD:

ANCOL

Công thức chung là C_nH_{2n+1}OH (n ≥ 1)

*Tên thông thường:

Tên gọi = ancol + tên gốc hidrocarbon + ic

VD:

(CH₃)₂CHOH: ancol isopropylic

CH₂=CHCH₂OH: ancol allylic

C₆H₅CH₂OH: ancol benzylic

*Tên thay thế:

Tên gọi = số chỉ vị trí nhánh + tên nhánh + tên gốc hidrocarbon tương ứng + số chỉ vị trí nhóm OH + ol

VD:

